

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 9 april 1915 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående omorganisation av riksdagsarbetet.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Hellberg, Mannheimer, von Geijer, Kjellén, Stadener*, von Mentzer, Olof Olsson, greve Alexander Hamilton, Åkesson, Larsson i Västerås, Magnusson i Tumbult, Persson i Malmö, Raf, Waldén, Ericsson i Vallsta, Hallén, Karlsson i Mo* och Andersson i Höckerum.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 203, har herr Molin i Dombäcksmark hemställt, »att riksdagen för sin del (efter av konstitutionsutskottet utarbetat förslag) måtte omorganisera riksdagsarbetet genom förändringar i riksdagsordningen och därav påkallade ändringar i regeringsformen» på sätt i motionen föreslagits.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, hänvisar utskottet till motionen.

Såsom motionären erinrar, väcktes av honom vid 1914 års B-riksdag en motion i huvudsak överensstämmande med den nu förevarande. Motionen, som av konstitutionsutskottet avstyrktes, blev av båda kamrarna avslagen. I sitt utlåtande med anledning av motionen yttrade utskottet:

»Såsom framgår av den utförliga motiveringen till det föreliggande förslaget, har motionären därmed huvudsakligen avsett att vinna tvenne syften, dels en förbättrad organisation av riksdagsarbetet i och för sig, vilket han vill åstadkomma genom ett ökat antal ständiga utskott, dels ock en begränsning av riksdagens arbetstid, som under flera år faktiskt utsträckts utöver de fyra månader, som grundlagen förutsätter såsom det normala. Det senare syftet skulle enligt motionärens åsikt just vinnas genom den föreslagna omorganisationen av riksdagsarbetet. Dessutom framhåller motionären såsom ett önskemål, som han hoppas skola förverkligas genom de föreslagna reformerna, att riksdagens framställningar till Kungl. Maj:t om utredningar måtte minskas i antal. Han gör nämligen gällande, att, med den föreslagna anordningen av riksdagsarbetet, riksdagen skulle bliva i stånd att själv i större utsträckning än nu kunna utarbeta

*Utskottets
yttrande.*

färdiga förslag i väckta frågor, så att dessa efter antagande i riksdagen kunde föreläggas Kungl. Maj:t i slutgiltigt skick. Ett viktigt önskemål i hans motion är även att bereda sysselsättning åt ett större antal medlemmar av riksdagen och särskilt av andra kammaren uti de ständiga utskotten.

Vad motionären sålunda avser med sitt förslag är, enligt utskottets förmenande, värt allt erkännande. Om riksdagsarbetet kunde anordnas på sådant sätt, att en snabbare behandling av ärendena möjliggjordes, så skulle detta utan tvivel vara till fördel. Likaså skulle det vara lyckligt, om tiden för riksdagsarbetet kunde begränsas till fyra månader. Önskvärldheten härav har även på olika sätt framhållits såväl inom som utom riksdagen, och förslag, som avsett dessa syftens vinnande, hava gång efter annan varit föremål för riksdagens behandling. Utskottet erinrar i sådant hänseende om de förslag till utökande av de ständiga utskottens antal, som vid olika tillfällen framkommit. Redan 1869 väcktes motion om inrättandet av ett ständigt »revisionsutskott». År 1895 föreslogs utökandet av de ständiga utskotten med ett »granskningsutskott». År 1899 framlades en motion om vart och ett av stats-, bevillnings- och lagutskottens klyvning i två utskott. Detta förslag framlades på nytt vid påföljande års riksdag, då även motion väcktes om såväl de ständiga som de tillfälliga utskottens ersättande med tio ständiga utskott. Samtliga dessa förslag blevo av riksdagen avslagna. Likaså avlogs ett av konstitutionsutskottet i samband med dess yttrande över de år 1900 i ämnet väckta motioner framlagt förslag om lagutskottets uppdelning på två utskott. Sedan Kungl. Maj:t tillkallat kommitterade för att avgiva betänkande rörande åtgärder för beredande av lättnad i riksdagens arbete, framlades på grundvalen av nämnda kommitterades förslag en kungl. proposition vid 1908 års riksdag, vari bland annat föreslogs inrättandet av ett nytt ständigt utskott, ett s. k. »jordbruks- och domänutskott». Med anledning av denna kungliga proposition väcktes vid samma års riksdag en motion om inrättandet av åtta ständiga utskott. Nämnda motion blev av riksdagen avslagen, medan åter riksdagen antog Kungl. Maj:ts förslag om ett nytt ständigt utskott, dock med den förändring, att detsamma skulle kallas »jordbruksutskottet». Förslag i den riktning motionären framställer, att låta kamrarna representeras i utskotten i förhållande till sin storlek, vilket skulle möjliggöra, att andra kammarens ledamöter i större utsträckning bleve satta i stånd att deltaga i de ständiga utskotten, har även förut varit föremål för riksdagens prövning, i det att år 1909 motion i sådant syfte väcktes, dock utan att leda till något positivt resultat. Motionen avlogs nämligen av första kammaren, medan däremot andra kammaren uttalade sig för skrivelse i motionens syfte. Senast vid sistlidet års riksdag bragtes frågan om riksdagsarbetets omorganisation och riksdagstidens begränsning på tal i andra kammaren i en interpellation, som besvarades av dåvarande statsministern, vilken därvid ställde i utsikt ett initiativ i frågan från regeringens sida i samråd med ledamöter av riksdagen.

Av den diskussion, som förts i dessa frågor, framgå emellertid de synnerligen stora svårigheter, som äro förenade med deras lösning. Emot en utökning av de ständiga utskottens antal hava vid föregående behandling av därom väckta förslag åtskilliga allvarliga invändningar framställts. Sålunda har framhållits, hurusom till grund för dessa utskotts organisation har lagts den princip, att vissa närbesläktade ärenden, efter en fördelning, som är i grundlag given, hänvisas

till vissa på förhand bestämda utskott, vilka hava att behandla just sådana ärenden, att denna fördelning vore grundad på en långvarig historisk utveckling och erfarenhet, att densamma i stort sett väl motsvarade sitt ändamål, samt att en delning av utskotten därför icke borde företagas, därest icke starka skäl föreläge och i varje fall icke i någon större utsträckning. Utökning av de ständiga utskottens antal har även, såsom ovan visats, stannat vid inrättandet av jordbruksutskottet år 1909. Det kan förtjäna påpekas, att, när frågan om riksdagsarbetets omorganisation under den ovannämnda interpellationsdebatten sistlidet år var föremål för andra kammarens uppmärksamhet, en utökning av de ständiga utskottens antal icke bragtes på tal annat än i samband med ett ifrågasatt förslag om de tillfälliga utskottens upphävande och ersättande med ett allmänt besvärsutskott. Denna tanke mötte emellertid bestämda gensagor.

I samma interpellationsdebatt, som kan anses ganska belysande för de förevarande frågornas omfattande och svåra natur, framhölls likaledes, hurusom en begränsning av riksdagstiden ej enbart vore beroende av riksdagsarbetets organisation, utan att även andra omständigheter inverkade härpå, varvid särskilt betonades betydelsen därav, att kungl. propositioner avlämnades i god tid till riksdagen. Från andra håll åter sattes i fråga, huruvida en begränsning av riksdagstiden över huvud taget vore genomförbar med de alltjämt växande samhällsuppgifter, som genom den fortgående utvecklingen läggas på riksdagen. Vad beträffar tanken på ett anlitande av flera riksdagsmäns krafter för utskottsarbete, framhölls, hurusom i stort sett alla riksdagsmän, som ej av särskilda skäl undanbett sig, redan sutto i utskott såsom ordinarie ledamöter eller suppleanter, vilket möjliggjorts därigenom, att andra kammaren ökat suppleanternas antal i både de ständiga och de tillfälliga utskotten.

Vad slutligen angår motionärens önskemål, att riksdagens framställningar till Konungen om utredningar måtte minskas, samt att riksdagen i stället själv måtte utarbета förslag i förekommande frågor, torde det kunna dragas i tvivelsmål, att detta syfte skulle kunna vinnas genom inrättandet af flera ständiga utskott. Utarbetandet av detaljerade förslag torde nämligen i allmänhet vara en uppgift, som för ett riksdagsutskott erbjuder så stora svårigheter, att det i regel ej skulle låta sig göra, även om varje utskotts arbetsområde något begränsades.

Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett sig kunna upptaga motionärens yrkande. De frågor, som i motionen beröras, hava nämligen synts utskottet alltför svåra, omfattande och grannliga för att kunna lösas på grundvalen av det av motionären givna uppslag. Nämda frågor kräva var för sig, om de skola göras till föremål för reformförslag, en synnerligen ingående och grundlig belysning. Det torde också vara sannolikt, att om man önskar åstadkomma någon begränsning av riksdagsarbetet, så förminskas möjligheten att härutinnan snart komma till ett resultat, om detta syfte oupplösligt förknippas med en fullständig omläggning av utskottens indelning och sammansättning, vilken naturligen stöter på starkt motstånd och hinder av olika slag.»

Liksom med sin framställning av föregående år avser motionären med det nu framlagda förslaget att åstadkomma en bättre organisation av riksdags- och särskilt utskottsarbetet dels därigenom, att tillfälle skulle beredas för största möjliga antal av riksdagens ledamöter att aktivt deltaga

i riksdagsfrågornas förberedande behandling, och dels därigenom, att i samband härmed en ny arbetsfördelning mellan utskotten skulle genomföras. I sådant hänseende föreslog motionären i fjol en ökning av de ständiga utskottens antal till minst tolv ävensom en minskning av suppleantantalet i varje utskott. Motionärens nu föreliggande förslag går ytterligare ett steg i samma riktning, i det att detsamma avser suppleantinstitutionens fullständiga avskaffande och införande av tre nya utskott utöver de i fjol-årets motion föreslagna, varigenom de ständiga utskottens antal skulle komma att uppgå till 15.

I likhet med konstitutionsutskottet vid 1914 års B-riksdag anser utskottet det syfte, som motionären med sitt förslag avsett, vara värt allt erkännande. Att i görligaste mån underlätta och på bästa sätt fördela den till följd av samhällsarbetets ökade intensitet alltmer växande arbetsbördan för riksdagen, är för visso ett viktigt önskemål. Utskottet måste emellertid fortfarande anse, att de frågor, som i sammanhang härmed bära tagas under överbäggande, äro alltför svåra, omfattande och grannliga för att kunna lösas på grundvalen av motionärens uppslag. De nya uttalanden och förslag, varmed motionären i år framkommit, kunna enligt utskottets mening ingalunda göra hans framställning mer ägnad såsom utgångspunkt för en fruktbarande behandling av problemet om önskvärda och möjliga förbättringar av riksdagsarbetets organisation. Utskottet, som vid sådant förhållande saknar anledning yttra sig om lämpligheten av de särskilda i motionen ifrågasatta åtgärderna, vill i detta hänseende allenast understryka 1914 års konstitutionsutskotts erinran, att utsikterna till ett snart åvägbringande av lättnad i riksdagsarbetet förminskas i samma mån uppslagen härutinnan förknippas med en *fullständig* omläggning av utskottens indelning och sammansättning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Molins i Dombäcksmark ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 april 1915.

På konstitutionsutskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservation:

av herr *Clason* i fråga om utskottets motivering.